

Sakprosakanon for skolen

Landslaget for Norskundervisning

LNU ønsker å styrke sakprosaens rolle i skolen. Foreningen har derfor tatt initiativ til å kåre en sakprosakanon for norskfaget i ungdomsskolen og den videregående skole. Hensikten med kåringen er å skape blest rundt sakprosaen og å få frem tekster og sjangere, gjerne nye, som egner seg til bruk i klasserommet.

LANDSLAGET
for NORSKUNDERVISNING

SKUDE.no

Foto: Bård Løken

20. mars 2009 offentliggjøres LNUs sakprosaanon, med til sammen 45 tekster fra historie og samtid. Astrid Elisabeth Kleiveland (redaktør i *Norsklæreren*) og Kirsten Kalleberg (leder for LNUs skriftstyre) har vært ansvarlige for kåringen. Juryen har bestått av Ove Eide (leder), Trine Gedde-Dahl, Jonas Bakken, Ivo de Figueiredo, Kristin Helstad og Karianne Bjellås Gilje.

Juryens retningslinjer

Det overordnede premisset for utvelgelsen til sakprosalisten har vært at tekstene skal egne seg særdeles godt til bruk i skolen. Tekstene skal kunne engasjere og utfordre unge mennesker og gi nye perspektiver på sakprosaens mangfold. Utover dette har juryen lagt vekt på tekster som er:

- ▶ Litterært verdifulle
- ▶ Historisk og samfunnsmessig betydningsfulle
- ▶ Representative for viktige sjangrer, skrivemåter, forfatterskap og/eller epoker i den norske sakprosalitteraturen

Hver tekst oppfyller minst ett av disse hovedkriteriene, men ikke nødvendigvis alle. Juryen har for eksempel vurdert at det er mer naturlig å legge større vekt på det representative i samtidstekstene enn i de historiske tekstene (før og etter ca. 1990). I tillegg har juryen lagt til grunn en rekke sekundære premisser som relevans ut fra gjeldende læreplaner, et visst mangfold med hensyn til kjønn, minoritet- og majoritetskulturer, sjanger, litterær og funksjonell sakprosa m.m.

Sakprosa er et vidt begrep. Det favner om så ulike sjangre som essayet og togtabellen, og historisk har sjangre og skrivemåter forandret seg betydelig. En liste på 45 tekster kan ikke yte full rettferdighet til dette mangfoldet. Det er også klart at listen er preget av de personer som sitter i juryen – og av den samtid listen er laget i. Slik må det være. Dersom juryens utvalg kan stimulere til nytenkning og meningsutveksling, og inspirere til et nytt blikk på sakprosaens plass i skolen, har vi oppnådd målet vårt.

Tromsø, 20. mars 2009,

*Ove Eide (leder), Trine Gedde-Dahl, Jonas Bakken,
Ivo de Figueiredo, Kristin Helstad og Karianne Bjellås Gilje*

Juryen

Ove Eide – leder
Skoleleder for utvikling og
fornyning ved Firda
videregående skole

Kristin Helstad
Stipendiat, ILS, UiO

Karianne Bjellås Gilje
Redaktør av PROSA

Trine Gedde-Dahl
Høgskolelektor,
Høgskolen i Oslo

Jonas Bakken
Førsteamanuensis
ILN, UiO

Ivo de Figueiredo
Forfatter
Leder for Universitets-
forlagets og Aschehougs
sakprosa skole

LNUs sakprosanon 1700-2009

20.03.2009

I. HISTORIE 1700–1990			
FORFATTER	TEKST	ÅRSTALL	SJANGER
1700-TALLET			
Ludvig Holberg	«Forberedelse til Zenobia»	1739	Essay
Gerhard Schønning	<i>Norges Riiges Historie</i> (utdrag)	1771-73	Historie, fagtekst
1800-TALLET			
	Grunnloven utdrag, Del A: §§ 1-2, Del B: §§ 3-10, Del C: §§ 50-53, Del E: § 93, § 100, § 108	1814	Lovtekst
Ivar Aasen	«Om vort skriftsprog»	1836 (publ 1909)	Artikkel
Henrik Wergeland	Kjærlighetsbrev til Amalie Bekkevold 5. august 1838 (utdrag)	1838	Brev
Camilla Collett	«Strikketøisbetragtninger»	1842	Artikkel
Eilert Sundt	<i>Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge</i> (utdrag)	1850	Samfunns- vitenskap, fagtekst
Aasmund Olavsson Vinje	<i>Ferdaminni frå sumaren 1860</i> (utdrag)	1861	Reiseskildring
Peter Christen Asbjørnsen	«Darwins nye skabningslære»	1861	Populærviten- skapelig art
Arne Garborg	«Avstengjningstanken»	1878	Artikkel
Knut Hamsun	«Fra det ubevisste sjeleliv»	1890	Artikkel/ manifest
	Arbeiderpartiets program (utdrag)	1891	Partiprogram

FORFATTER	TEKST	ÅRSTALL	SJANGER
1900-TALLET (1900–1945)			
Katti Anker Møller	«Moderskapets frigjørelse»	1915	Tale
Karl Evang	«Onani»	1932	Artikkel i Pop- ulært tidsskrift for seksuell opplysning
Arnulf Øverland	«Kristendommen – den tiende landeplage»	1933	Foredrag
Lise Lindbæk	«Jarama»	1938	Dokumentarisk krigsreportasje
Åse Gruda Skard	«Oppseding til menneskevyrdnad». Foredrag holdt i Norsk Forening mot Rasehat 1938, trykt i Norsk pedagogisk tidsskrift samme år	1938	Foredrag/ tidsskriftart
Halldis Neegård Østbye (opr. utgitt under pseudo- nymet Irene Sverd)	«Jødenes krig» (utdrag fra <i>Jødeproblemet og dets løsning</i> (3. utg.))	1943	Kapittel fra bok
1945–1990			
Ole Hallesby	“Omvend deg – nå” («Helvetestalen»)	1953	Radiotale
Georg Johannessen	«Vi går ikke i fakkeltog for Albert Schweitzer»	1954	Opprop
Tarjei Vesaas	«Ved tunnelligapet»	1958	Artikkel
Peter Wessel Zapffe	«Grue Kirkes Brand». (Radiokåseri 26.5. 1972 til minne om 150-årsdagen for kirkebrannen i Grue.)	1972	Radiokåseri
Einar Økland	«Ny vurdering av bilbeltet». (Epistel skrevet for NRK, senere trykt i Haugesunds avis 13.6. 1979.)	1979	Epistel/avistekst
Lars Roar Langslet	«NRK og fremtiden». (Tale, senere trykt i NRKs tidsskrift Omkring NRK.)	1982	Tale/tidsskrifttekst
Gro Harlem Brundtland m.fl.	<i>Vår felles framtid</i> (utdrag fra 1. kapittel)	1987	Rapport

FORFATTER	TEKST	ÅRSTALL	SJANGER
II. SAMTID 1990–2009			
	Generell del av læreplanen. «Det skapende menneske»	1994	Offentlig dokument
Toril Moi	«Innledning». <i>Simone de Beauvoir en intellektuell kvinne blir til</i>	1995	Biografi
Øystein Rottem	«Utspekulert naivisme». Dagbladet	29.10.1996	Bokanmeldelse
Truls Dæhlie	«Århundrets fotballprestasjon». VG	24.6.1998	Sportsreportasje
Nalubega Asta Busingye Lydersen	«Sjoko-sjokk». Råtekst	1999	Personlig essay
Haakon Magnus	«Bryllupstale til Mette-Marit»	2001	Festtale
Brita Møystad Engseth	«Eksemframkallende kjedelig» Dagsavisen	16.5.2002	Filmanmeldelse
Per Holck	«Nesen – mer verdt enn et kongerike» Levende historie, nr. 3	2003	Populærvitenskapelig dokument/artikkel
	«Svømmer man raskere i sirup?» Illustrert vitenskap, nr. 4	2005	Fagtekst/oppslag
Gry Thune og Pål Bentsdal (foto)	«Linda reiste seg fra helvetet» Allers nr. 7	2008	Ukeblad-artikkel
Olaug Nilssen	«Målkvinner med såpevaska fjes» BT	27.6.2008	Kronikk
Erling Lae	«Kvardagsfordommar» Aftenposten	26.8.2008	Debatteinlegg
Dag O. Hessen	«Naiv fjellsanger» Fjell og vidde nr. 5	2008	Fagtekst

FORFATTER	TEKST	ÅRSTALL	SJANGER
Kjetil S. Østli og Rolf M. Aagaard (foto)	«Har du vært her? Ikke? Men her da? Ikke? Men her da?» Portrettintervju med Dronning Sonja, A-magasinet	5.01.2008	Portrettintervju
Wikipediaartikkel	«Snø»	2009	Wikipedia, nettleksikon-tekst
Mads Gilbert	«Gaza-sms» kl. 13:50	3.1.2009	SMS
Lars Gule, Nina Hjerpset-Østlie	Opprop mot blasfemiparagrafen	2009	Opprop
Kamilla	«Bloggarfeil» –	16.2.2009	Blogg
Anonym	«Blokkér Facebook», «Facebookaddicted» (15), Aftenposten, 22.2.2009	22.2.2009	Leserinlegg
Hilde Lundgaard, Olga Stokke, Karl Martin Nordby (foto)	«Rosengård». Aftenposten	28.2.2009	Reportasje

Ansvarlige for kåringen har vært Astrid Elisabeth Kleiveland, redaktør i *Norsklæreren* og Kirsten Kalleberg, leder for LNUs skriftstyre.